

MUNKÁCSY MIHÁLY: KRISZTUS A SZIKLASÍRBAN.

MUNKÁCSYRÓL, AZ EMBERRŐL

Most ünnepeljük Munkácsyt, a művészt. Hódolunk a zseni nagysága előtt. Rajta keresztül dicsérik nemzetünket; hiszen ő a magyarság óriási erőinek egyik hatalmas fölgyűlése, a magyar faj sohasem halványodó diádala a népek kultúrversenyében. Én ez alkalommal Munkácsyról, az emberről szeretnék néhány dolgot elmondani. Feladatomban nem könnyű, bár sok éven át éltem körülötte. Nem is ígérem, hogy objektív leszek, mert tárgyilagosságot csak érdektelen embertől várhatni. Munkácsyval szemben pedig nagyon is érdekelt viszonyban vagyok. Ő volt a nagy pártfogóm, útnak indítóm, bizony többször támaszom is. De éppen ezekből a dolgokból láttam meg mélyen igazi arcát Munkácsynak, az embernek és így tudok szólni az emberről, kit ha a művész Munkácsytól elválasztanak, akkor is nagy, imponáló jelenség.

Fiatal koromban én is Párizsba vetődtem, mint annyi sok fiatal művész. Pénz nélkül, névtelenül sétálgattam a pompa gyönyörű városában, hol annyi különös és csodálatos élet találkozik össze. Nézegettem a fényes város csillogását, a nagyváros ezerarcú rohanását. Nagyon idegennek és nagyon szegénynek éreztem magam. Nem volt másom, mint fiatalúságom és iörhetetlen bizakodásom. Tudtam, hogy él ebben a városban egy kiváló honfitársam, Munkácsy Mihály,

jólét, hírnév közepett; sokszor elhatároztam, hogy felkeresem, de bizonyos dolgok mindig visszatartottak. Hallottam, hogy különös ember. Sokszor visszautasít nagy és neves embereket. Hát hogyan utasítana vissza engem, az ismerlent.

Egyszer mégis elhatároztam, hogy fölkeresem. Egy kocslit béreltem órára, felpakoltam reá Münchenben csinált összes dolgaimat és elhajtottam az Avenue de Villiers-utcába, hol Munkácsy lakott. Lenn a kapuban portás vette át a névjegyemet s megmagyaráztam neki, hogy Münchenből jövök és üdvözlöt, üzenetet hozok a mesternek. A névjegyemet a portástól egy lakáj vette át és eltűnt vele. Nagyon féltem, hogy nem fog fogadni. Abban az időben a magyarok annyira megrohanták, hogy többeket elutasított. Hát ha ez lesz az én sorsom is? Végre visszajött a lakáj azzal, hogy a mester a műteremben vár. Boldogan, de az elfoglaltságtól szv-dobogva léptem be az atellébe, hol Munkácsy éppen a hatalmas bécsi mennyezetképen dolgozott. „Na mit csinál a két Sándor?” — kérdezte tőlem, mielőtt szóhoz juthattam volna. Wagner Sándort és Lietzen-Mayer Sándort értette. Én azonnal feltaláltam magamat s átadtam Lietzen-Mayer üdvözlét — Wagnert akkor még nem ismertem — és elbeszélgettünk a müncheni életről s a magyar dolgokról. Kedvessége megoldotta

nyelvemet. Elmondtam neki hamarjában mindent, amit tudtam. Kérdezte, mit dolgozik és felszólított, hogy legközelebb hozzam magammal munkáimat. Azonnal bemutatathatok mindent, feleltem és szaladtam le a kocsihoz, felvittem rajzjaimat. A mester kiteregette az összecsavart rajzlapokat. Hosszasan nézegette őket. Nem egyet többször is. Ekkor látogató érkezett, kinek névjegyét látva, a mester kisietett. A látogatót maga vezette be. Nagyon udvarias volt vele; hosszasan magyarázgatta a plafondkép vázlatát. Engem is bemutatott. És mikor elment, csak akkor tudtam meg, hogy Ferenc József fivére volt.

Újra munkáim nézéséhez fogott. Beszélgetés közben előjött a szó arról, hogy műtermet szeretnék bérelni. Legnagyobb csodálkozásomra azt mondta: „Hát ez az én műtermem nem elég kettőnknek?” — Nem akartam hiánnyal élni. — „De előbb nézze meg Párizs!” — tette hozzá. — Már láttam — feleltem és körülnéztem, hogy melyik sarokban húzzam meg magamat. Rögtön elkezdtem rajzolni, féltem, hogy talán elfelejt, amit mondott holnapig s nem akarom feladni ezt a kedvező helyzetet. Hiszen csoda történt, egy óra előtt még azon tüprengtem, vajjon fogad-e és még a műteremszerzés anyag problémája is nyomott s íme egy világhírű művész, egy kedves ember mind. ezt egy pillanat alatt elintézi. Mikor érkezett az ebéd ideje, hívtam az ebédhez, én nem akartam menni, féltettem a helyemet. Ilyen jóssággal, ilyen természetes közvetlenséggel sem azelőtt, sem azóta nem találkoztam az életben. Nem meriem hinni, hogy ilyen jó ember is van a világon. Ő kedvesen karongott és átvezetett az ebédőbe. És azután asztalánál ettem másnap, harmadnap és így tovább nagyon sokáig. Viszonyaim lényegesen javultak. Dolgozhattam mellette. Tanítványa lettem. Ő segített volt. Tisztán jószívűsége, magas emberi gondolkodása folytán. Így ismertem meg már első találkozásunkor nemcsak a művészt, hanem az embert is.

Nagyon megszerettem ezt a különös embert. Úr volt egész egyéniségében. Hogy különös egyéniség volt, már ruházata is mutatta. Magas termetűn igen jól állt a kockás világos nadrág és a hosszú hátú kék kabát a nélkülözhetetlen magas fehér mellényvel. Állandóan kék-fehérpettyes csokornyakkendőt hordott, ugyanilyen harisnyát is másris

lakk bálcipője alatt, ami szintén elmaradhatatlan volt nála. Ehhez tessék hozzáképzelnem az ő torzonborz, hóhéhr nagy fejét, magas értelmes homlokát, fúrge kis eldugott szemét vörösszínű arcán. Arcának kifejezése mutatta, hogy más volt, mint a többi ember.

Ugyancsak jószívűségére vall a következő eset. Már második évemet töltöttem házánál, dolgozva az ő hatalmas műtermében, midőn egy alkalommal nagyon kifogytam a pénzből. Semmi támaszom kívül nem volt. Hazulról pénzt nem kaphattam. Ösztöndíjaimról pedig magam mondtam le egy nagyobb képem eladása után. Adóssággal bezzeg nagyra rúgott és igazán nem tudtam: mitévő legyek. Nagyon panaszkodtam a mesternek, hogy pénzre van szükségem. Nevetett. Hát kinek nincs pénzre szüksége, ifjú barátom? De hiszen itt a kép, — mondta egy nagyobb képemet mutaiva — ezt el lehet adni. Magam is adok rá kölcsön 600 frankot.

Adott egy csekket a hatszáz frankról. Gyorsan felugrottam utolsó garasaimon a lóvasútra, hogy a távolfekvő pénztintézetből elhozzam a megmentő pénzt. De ott ért igazán a meglepetés. A pénzt nem adták ki. Nem tudtam mire vélni a dolgot. Munkácsy megtréfált, vagy talán az ő nevére, ki egy képért 40.000 frankot is kapott, nem adnak ki 600 frankot? Lehangelődoitan mentem vissza hozzá. Rögtön észrevette. Mondta is: „Ej de rossz kedve van, pedig jó hírről várom, adja csak ide a hozott pénzt.” — Nem kaptam, mert nem adtak — feleltem. Kiderült persze, hogy helytelen volt a dátum a csekken. Hanem most rajtam a sor örülni. A mester megmondta, hogy 3000 frankért adta el képeket. Örömmel felszaladtam a létrára, amelyen a mester éppen fent állt, és úgy szorongattam kezét. Az összeg oly nagy volt, hogy megmentett.

Érdekes Munkácsy házassága is. Feleségének második férje volt ő. Első férje báró Marches nevű colpachi földbirtokos volt. A colpachi birtokra minden nyáron kiutazott a mester, ki akkor már a híres és jómódú emberek sorába tartozott. Vidám napokat töltött itt. Gyakran tréfálkozott vele a báróné, hogy miért nem nősül meg. Állítólag egyszer azt mondta ilyen biztatásra: rögtön megnősül, mihelyt olyan asszonyt kap, minő

PAÁL LÁSZLÓ: ERDŐ BELSEJE.

Az alakot Munkácsy Mihály festette bele.
Kiss Emil (New-York) gyűjteményéből.

a báróné. Addig azonban megmarad legénynek. Különös véletlenek játéka a sors. Mondunk sokszor szavakat, amiknek jelentőséget alig tulajdonítottunk és véletlen folytán mégis jelentőséget kapnak. Itt is úgy volt. Marches báró egy napon elköltözött az élők sorából és a báróné hamarosan a híres magyar festő felesége lett. Munkácsy tehát megtalálta az „éppen olyan” asszonyt.

Felesége kítűnő házat vitt, ami igen sokat használt a mesterreputációjának. A Munkácsy-soirée-k még Párizsban is riktották párjukat. Igen sok kiváló ember adott itt találkoztát egymásnak. Dumas Fils, Alphons Daudet, Ambroise Thomas gyakran megfordultak náluk. Reményi Edé, Justh Zsigmond, Zichy Jenő, Türr tábornok szintén. Sőt Milán szerb király is írszletét tette egy alkalommal. Munkácsynéra jellemző, hogy ez alkalommal egy éjszaka alatt egész személyzetét Milán király livréjébe öltöztette át.

Ezeken a Munkácsy-estélyeken bontakozott ki Munkácsy modora. A kevésbeszédű, alaposszavú magyar úr volt, akivel és akiről szívesen beszélgettek a párizslak. De-

dig itt az idegen művészt nem nagyon szeretik. Társalgás közben gyönyörűen domborodott ki Munkácsy fölényessége, ami mindig akaratlan volt. Egyedül a pénzdolgokhoz nem értett a mester. Ezeket felesége intézte. Zseniallása apró dolognak, tréfának tartotta ezeket.

Egyszer meg is tjeszett engem vele. A gyönyörű colpachi birtokra hívott meg egyszer, hogy másoljam le néhány képét. 700 frankot ígért a munkámért. Egészen váratlanul azonban eladtam néhány képem egy ott levő Blumenthal nevű amerikainak. Munkácsy is örült keresetemnek és billárdozás közben egyszer csak megáll, felveszi aranykeretű szemüvegét és mondja: „Most sokat kereset, elég lesz úgy-e, kevesebb pénz is a másolásért”. Meghökkentem. A mester bajusza alól mosolyogva nézett. Természetesen kifizette egész díjamat, csak tréfálni akart velem.

Eddig a néhány intimitás Munkácsyról, az emberről. Munkácsy, a művész, örök emléket alkotott magának művelben. Munkácsy, az ember, pedig örök emléket állított azoknak lelkében, akik ismerték.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF.

MUNKÁCSY MIHÁLY VÁZLATKÖNYVÉBŐL.